

17. ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТОК ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ 2008 – 2010 РОКІВ В УКРАЇНІ

Т.В. Копійка

Національний університет харчових технологій

Аналіз фінансово-економічної кризи продовжує бути в центрі уваги економістів. До неї звернена думка також філософів, соціологів, політологів, психологів і представників інших суспільних наук. Масштабність і глибина кризи, її глобальний характер і наслідки ставлять перед ученими багато нових питань, які не виникали під час локальних чи циклічних криз і відповісти на які можна лише на основі поглибленого всебічного міждисциплінарного аналізу і фундаментальних узагальнень. Таке завдання може бути виконане тільки в результаті зусиль усієї світової спільноти, але це також зумовлює необхідність значної попередньої роботи щодо осмислення багатоманітних проявів і наслідків кризи в різних сферах економіки та суспільного життя. Особливу складність становить вивчення процесів, що відбуваються у грошово-кредитній сфері. Тут накопичуються суперечності, що породжують кризу, і вона масштабно реагує на перші кризові ознаки.

У другій половині 2008 р. почався різкий спад промислового виробництва, будівництва, прискорилося інфляція, різко знизився курс національної валюти, що викликало паніку серед населення, яке почало масово забирати з банків свої заощадження. Аналогічні процеси продовжувалися і в першій половині 2009 р., що визначило загальне падіння ВВП у 2009 р. в розмірі 15% (і, зокрема, промислового виробництва — на рівні 21,9%), що в цілому дозволяє стверджувати, що очікуваний вихід економіки України на докризовий рівень 2008 р. можливий лише до 2015 р.

Загалом дана криза в Україні була викликана, як і багато інших криз у світі, надзвичайно високими темпами зростання кредитів. Якщо в 2004 р. їх величина становила 25,7% ВВП, то вже у 2008 р. вона досягла 77,3% ВВП при щорічному зростанні в 2005 – 2008 рр. більш як на 65 – 74%. Кредитний бум в економіці України мав свої структурні особливості, що посилювали наслідки кризи.

По-перше, це — надзвичайно високі темпи зростання кредитування фізичних осіб. По-друге, збільшення, починаючи з 2004 р., питомої ваги кредитів у іноземній валюті, яка, за підсумками 2008 р., в цілому досягла 59,1%, у тому числі для фізичних осіб — 65,8% і для юридичних — 51,1%, тоді як за стрімкої динаміки ще в 2005 р. відповідний показник становив лише 35,6%. Це було результатом політики фіксованого валютного курсу, якої дотримувався Національний банк України. Він навіть допустив у даний період деяку ревальвацію курсу, хоча весь цей час інфляція в країні мала тенденцію до прискорення, досягнувши, за підсумками 2008 р., 22%.

По-третє, важливою структурною особливістю було зростання питомої ваги довгострокових кредитів усередині країни (навіть у несприятливому 2008 р., коли в другій його половині почали проявлятися ознаки кризи, питома вага кредитів, виданих на строк понад 5 років, зросла на 5,4 процентного пункта і становила 31,8% (причому в структурі споживчих кредитів цей показник досяг 86,5%, а в кредитах на придбання, будівництво і реконструкцію нерухомого майна — 92,4%) при відносно короткострокових зовнішніх позиках банківського сектору, які збільшилися за 2005 – 2008 рр. в 14,8 рази та сформували 38,8% консолідованого зовнішнього боргу України. Усе це визначило глибину банківської кризи в Україні внаслідок кредитного стиснення для українських позичальників на зов-

нішніх ринках на фоні глобальної фінансової кризи. Так, основною особливістю кризового 2009 р. було абсолютне скорочення всіх кредитів на 2,1 %.

Таким чином, кредитна експансія та фіксований курс були тими процесами, які визначили досить глибоку кризу в банківській сфері. Проте основні причини кризи не вичерпувалися тільки зазначеними причинами.

Науковий керівник: В.К. Гаркавко.